

Szerkesztőbizottsági tagok:
Ács Károly, Majtényi Mihály,
Olajos Mihály, B. Szabó György.

Felölős szerkesztő: Majtényi Mihály.

OLAJOS MIHÁLY:

Kultúrszemlénkről*

A Vajdasági Magyar Kultúrtaács azzal a céllal rendezi meg az idén elsőizben — ezúttal Palicson — a Magyar Ünnepi Játékokat, hogy bemutassa a legmagasabb művészi színvonalat elért magyar műkedvelő-csoportok, hivatásos együttesek és művészek teljesítményeit, kiállításokban, ünnepi kiadványban megmutassa, mi az, ami eddig megvalósult tartományunk magyarságának kultúréletében. Újabb ösztönzést is ad ezzel a sok buzgalmat igénylő és annyira nélkülözhetetlen kultúrmunkának.

Semmikép se épülhetne föl a szocializmus nagy műve hazánkban a kultúrmunkások ezreinek kitartó munkája nélkül. Ha a dolgozó milliók erőfeszítései létrehozzák országunkban a nehézipart és a gépesített szövetkezeti mezőgazdaságot — ez még nem teljes szocializmus. Föl kell építeni a szocializmust ugyanezen milliók tudatában és érzésvilágában is. A Népi Forradalomban megújódott társadalmunk minden dolgozójának új arculatú, szocialista öntudatú, honszerető emberré kell nevelődnie. Ennek megvalósításán munkálkodnak politikai aktivistáinkkal együtt a művelődés terjesztői falun és városon, a tömegek táperején kiburjánzott műkedvelés tevékenykedői, valamint a tudomány és művészet hivatásos eljegyzettjei. Azt akarjuk megmutatni egyhelyre gyűjtve, mit értek el eddig.

Minél áttekinthetőbb összefoglalást nyújtani népünk mai kultúrájáról és annak multjáról írásban, számokban és képekben, minél nagyobb adalékot tenni ahhoz, ami felvonul a palicsi dobogón, vagy élénk tárul a kiállítási termekben — ilyen céllal adja az olvasó kezébe ezt a könyvet a kiadó, az első könyvet, amely átfogó betekintést nyújt kultúréletünkbe. Bizvást tekinthetjük e kiadványt a palicsi szemle bevezető műsorszámának.

Igen jelentős kultúrmegnyilvánulássá terebélyesednek az ünnepi játékok. Azzá teszik a legjobb színjátszó-együttesek előadásai, a népi táncok legszebb bokkrétáinak tarka hullázmása, az élenjáró dalárdák

*A Magyar Ünnepi Játékok alkalmából közöljük a palicsi fesztivál könyvének előszavát.

egymást váltogató műorszámait, a felcsendülő eredeti népdalok füzére. Kultúrmanifesztációvá teszi magas művészi csúcokra feljutott zenészeink föllépése, legnevesebb íróink szereplése, a néprajzi-népművészeti, könyv- és sajtó-, valamint a képzőművészeti kiállítás, de nem utolsósorban a testvérnepek művészi együtteseinek vendégszereplése is, valamint a Vajdaság minden vidékéről fölvonuló nézőtömeg. Itt egyrészt az mutatkozik meg, milyen fokot ért el a vajdasági magyarok kultúrája a szabad fejlődés mindazon lehetőségei közepette, amelyek az új Jugoszlávia szocialista társadalmi valóságában rejlenek — mennyire virágoztak ki e kultúra nemzeti sajátosságai, és milyen mértékben jut benne kifejezésre az új, szocialista tartalom. Másrészt tüntetően kinyilvánul e fesztiválon a népek testvéri összefogása, egymás iránti bizalma, egymáshoz való ragaszkodása. Kitűnik, mily örömmel üdvözlik tartományunk népei bármelyikük nemzeti kultúrájának továbbfejlődését, amiben bizonyos fokig minden nép a saját fejlődését is ünnepli. Mert hisz a soknemzetiségű Vajdaság akármelyik népének kultúrájában kiszakíthatatlanul belerögződtek az együttfejlődő, egymásra serkentőleg és gazdagítólag ható népi kultúrák kölcsönhatásai — az ittélő népek mindenkor egymásrautaltságának, sorsközösségének eltéveszthetetlen jelei.

Az egyesületekből összejevő kultúrmunkások szemináriuma, a tanítók, tanárok, írók, közírók és művészek értekezlete, valamint az egyetemisták és főiskolások találkozója munkajelleget is ad szemlénknek. Kultúrkádereink a magyar tömegek közötti kultúrmunka, a kultúrélet és közélet kulcsszerű kérdéseiről tartanak megbeszélést.

Magyar kultúr szemle lesz Palicson. És ami ott a színpadon, a kiállítási termekben föltárul, vagy kultúréletünk mindazon ténye, amelyet ez a könyv összegez, még egy megdönthetetlen bizonyítékot állít az eddigiek sorába arról, hogy népeink szocialista forradalma kultúrforradalom is. Általa a munkásság és parasztság nagy tömegei számára is mind hozzáférhetőbbé lesznek a tudomány és művészet kincsei. Kultúrforradalmunk megbecsüléssel összegyűjti és továbbvirágoztatja a népi forrásból eredő kultúrát; egész kultúrmunkánkat a dolgozó nép fölemelésének és általános érdekeinek szolgálatába állítja.

De nemcsak az évezredek elnyomatásából felszabadult dolgozó osztályok kulturális felemelkedésének adottságairól beszél ez a fesztivál. Újabb bizonyíték lesz arról is, hogy Tito új Jugoszláviájában nemzetileg is szabad a magyar dolgozó, és csak kultúrmunkásaink és szakkádereink erejétől, képességeitől, valamint a tömegek bekapcsolódásától és fellelvőkészségétől függ, milyen gyors iramban halad tovább az itteni magyarság kulturális fejlődése. Igen: a magyarság egyenrangúsága, ugyanolyan lehetőségek a nemzeti kisebbségek továbbfejlődése számára, mint minden nép számára, népek egysége-testvérisége és egyenrangúsága, a nemzeti kérdés gyökeres, igazán marxil-lenini megoldása Jugoszlávia Kommunista Pártjának politikájában — ez az, amit elsősorban juttat eszébe mindenkinek a palicsi szemle; ez az eszme lelkesíti legtöbb tapsra a szíveket.

De a Magyar Ünnepi Játékok az egyenrangúságnak csak egy mozzanatát képezik. A magyar iskolák, a nemzeti sajátosságok gátlásmentes kiteljesülése a kultúrában csak legszembetűnőbb megnyilatkozásai az egyenjogúságnak — de hirül se merítik ki azt. Nélkülözhetetlen tartozékaik, de nem alkotják legfőbb lényegét. A népek egyenrangúságának lényege abban domborodik ki, hogy minden nép dolgozói egyenrangúan és ténylegesen közreműködnek az igazgatásban, a hatalomgyakorlásban, a

termelés és a társadalmi élet különböző szakaszainak irányításában, de különösen kifejeződik abban, hogy egyenjogúan részesülnek a termelt javak elosztásában.

A nemzeti szabadság fogalmát elsősorban az általános emberi szabadság fogalmából, vagyis Marxnak abból a tételéből vezetjük le, amely szerint csak akkor szabadok egy társadalom dolgozói, ha szabadon vesznek részt a munkájukkal előállított terménytöbblet elosztásában. A közvetlen termelők rendelkezése a munkatöbblet fölött, munkásigazgatás, népi uralom, helyi önkormányzat, minél több szabadság és jog az egyén számára, szocialista demokrácia, a nagytömegek bekapcsolódása az irányításba — ez a szabadság alapvető lényege. Magyarok, szerbek, horvátok, románok, szlovákok és ruszinok elsősorban azért egyenragúak a mi tartományunkban, mert egyenjogúan, a gyakorlatban is résztvesznek a közigazgatás, a népiuralom, a politikai és társadalmi élet irányításában. Főleg mondhatjuk ezt az új gazdasági rendszer bevezetése, az ideai társadalmi terv és a népbizottságokról szóló új alaptörvény meghozatala óta.

Éppen ezért az egyenrangúság főszínhelye — ne legyen ez ünneprontás — nem a színpadi dobogó, hanem a munkástanács, az igazgató-bizottság, a termelőszövetkezeti konferencia, szövetkezeti vezetőség, a népbizottság, a termelők tanácsa, a választók értekezlete, a polgárok tanácsa, a népszkupstinák. Elsősorban azért valósul meg hazánkban a magyar dolgozók egyenjogúsága, mert — mind kisebb számú kivételtől eltekintve — nemcsak jog szerint, de a gyakorlatban is teljes egyenjogúsággal résztvesznek a munkásigazgatás és az önkormányzat különböző szerveiben, közreműködnek a döntések meghozatalában. Itt arra is gondolok, hogy azok, akiket a különböző testületekbe nemzetiségi kulcs szerint beválasztottak, nem ülő figurák, hanem tevékeny közreműködők.

A munkásigazgatás megerősítésére és a szocialista demokrácia továbbfejlesztésére, illetőleg a bürokratizmus felszámolására irányuló harc ma az a fő láncszem, amelybe az egyenjogúság még teljesebb megvalósításáért történő erőfeszítések is belefogóznak. Amilyen mértékben sikerül visszaszorítanunk a bürokráciát — a közvetlen termelők igazgatásával felváltanunk a tisztviselői irányítást — olyan mértékben számoljuk fel a letűnt rendszerek átkos hagyatékát: a nemzeti gyűlölködést, a bizalmatlanságot különböző nemzetiségű embereink között, a megnyilatkozó elkülönülési irányzatokat és a sovinizmus egyéb maradványait. Hisz minden sovinizmus abból eredt, hogy az egyik vagy másik nemzet uralkodó osztálya nemcsak a saját népét, hanem a szomszéd nemzet dolgozóit is kizsákmányolta, elnyomta, kétszeres rabságba taszította — azaz kiszorította a hatalomgyakorlásból, a termelés irányításából, a munkatöbblet fölötti rendelkezésből.

A Szovjetunió is azért börtöne a nemorosz népeknek, Rákosi Magyarországában és a többi szovjetgyarmatországban is azért a legkegyetlenebb üldözés tárgyai a nemzeti kisebbségek, mert ezekben az országokban bürokratikus kaszt telepedett a népek nyakába, amely megfosztotta a közvetlen termelők nagytömegeit a hatalomtól, jogoktól, munkatöbblettől egyaránt. A kis népek vagy nemzeti kisebbségek dolgozói még a saját nemzetiségű bürokráciában is csak idegen elnyomók eszközeit láthatják. Szó se lehet nemzeti szabadságról és egyenjogúságról ott, ahol bürokratikus uralom diktál, mert hisz ott a demokratikus szabadságot, a többségi vagy uralkodó nemzet tömegeinek szabadságát, — az emberi szabadságot is felszámolták.

Éppen a bürokratizmus elleni harc és a szocialista demokrácia mindnagyobb elmélyítése útján valósul meg a Kommunista Párt és Tito elvtárs vezetése alatt országunkban a nemzeti kérdés és a nemzeti kisebbségek kérdésének olyan gyökeres megoldása, az egyenrangúságnak és nyomában a népek minden hátsó gondolattól mentes őszinte testvériségének egy olyan kiteljesedése, amely minden ittélő nép és kisebbség igazi hazájává teszi a szocialista Jugoszláviát.

Abban a gyárban vagy a szövetkezetben, amelyben mondjuk a magyar és szerb dolgozók együtt termelnek és együtt is irányítanak, a gazdasági és politikai érdekazonosság olyan elemi erejű felismerése alakult már ki, hogy talaját vesztette minden, ami a külön nemzetiségűeket elválasztja vagy éppenséggel szembeállítja. Itt már a nyelvi különbségekben sem látnak okot a külön gyülekezésre — kultúréletük is közös, együttes szervezeti formákban zajlik (szakszervezeti, illetőleg szövetkezeti kultúregyesület) — hanem inkább az egymásközötti kölcsönös akadályát, de csak addig, amíg egymás nyelvét kölcsönösen meg nem tanulják.

Az itt kifejtett alapelvek szemszögéből a magyarság nemzeti kultúrájának fejlődése Jugoszláviában nem egyéb, mint a társadalmi alapon, a termelésben, a javak elosztásában megvalósuló egyenrangúság és szabadság természetes továbbfolytatódása a felépítményben. Hogyne élvezhetné népünk kultúréletének teljes szabadságát, amikor ennél jóval többnek is részese: a teljes gazdasági, politikai, azaz emberi szabadságnak.

Hazánk minden népe — így a magyar is — egyaránt érdekelt abban, hogy felépítsük a szocializmust, azaz: megteremtsük a szocialista nehézipart, mint az anyagi jólét alapját, valóra váltsuk a szocialista demokráciát és meg is védjük mindezt az országunkra a csarkodó ellenségek től. Minden népünk létéről vagy nemlétéről van szó, amikor hazánk függetlenségét, országhatáraink sértetlenségét védelmezzük, akár a nagyorosz imperializmus agresszív nyomásával szemben, akár a budapesti tájékoztatóirodás urak aljas támadásait visszaverve, vagy az olaszországi fasiszták és kominformisták rohamai ellen. Ez a mi népeink összefogásának szilárd anyagi és politikai alapja. A kultúrmanifesztáció pedig, fölépítménybeli vetülete, függvénye annak, ami az alapokban rejlik. Népeink anyagi és politikai egyenrangúsága érdekazonossága nélkül pedig akármekkora fesztivál is csak üres bolt, holmi gyöngyösbokrétás kirakata lenne, más a valóság elfedésére, mézesmadzag a tömegek félrevezetésére.

Tévútra vezet tehát minden olyan irányzat, amely az egyenrangúság, a jugoszláviai népek, így a magyarság szabadságának fősúlyát a külszínre helyezi, a kultúrszemlékben csak a pompát látja. A pompakultusz hordozói szükségszerűen oda jutnak, hogy még ellenséges dísztollaknak is helyt adnak a külszín növelésére (szentistváni címer a néptáncosok mellén, stb.) a kugli-babákat is magyarokká nyilvánítják, „magyarul“ sakkoznak, dominóznak, a billiárdgolyókat is „magyarul“ bökdösik. Hivalkodó magyarkodás ez, melldőngető álnemzetieskedés, amibe jóadag magyar góg is belevegyül. Ez a szellem a nyelvi különbségek tárgyi adottsága alapján magyar elzárkózást, begubódzó magyar küldöknézést hirdet. A magyar iskolákban, kultúregyesületekben, színjátszó együtteseinkben, néptánc-csoportjainkban, dalárdáinkban, magyar sajtónkban, könyvkiadásunkban, irodalmunkban nem a nemzeti szabadság tényét látja — figyelembe sem veszi az egyenrangúság főtartalmát: az egyenjogú részesedést a javak elosztásában és a hatalom gyakorlásában. Szerinte nem ez kell az egyenrangúsághoz, hanem: „mély nemzeti élet“.

piros-fehér-zöld zászló, teljes magyar szellemi autarchia, magyar futballcsapat, holnap talán külön magyar homokpart és fürdővíz a strandokon. Magyar sovinizmus ez, a magyar reakció eszköze, amelynek történelmi sarkkövét a magyar szupremáció (magyar felsőbbrendűség) képezi, forradalmi harcunk mostani szakaszán pedig a Rákosi-feltámasztotta revizionizmus, a kominformista szentistváni internacionalizmus ötödik hadoszlopos tartozéka, amely ellenforradalmi ténykedésével Vajdaság népeinek összefogását akarná megbontani. Mert hisz régen bevált történelmi tanulság az, hogy bármelyik népcsoport melldőngető nemzetiségű a többi ittélő népek felé legtöbbször ellenséges szándékú szembefordulást jelentett. Számoljuk föl tehát a magyar nemzeti különcködést, gyomláljuk ki a magyar pökhendiséget, mert a külszínhajszolás, a felvágós magyarkodás nem a magyarság iránti bizalmat fokozza a vele együttélő népekben, hanem elhidegíti azokat, a reakció kezében pedig vörös posztóvá válik a magyarsággal szembeni bizalmatlanság szítására.

A palicsi Magyar Ünnepi Játékok nem a magyar páváskodás fesztiválja lesznek. Nem a magyar hivalkodás fog itt tüntetni. Nem is valamiféle eredendő, különálló, abszolút létező magyar tartalmat juttat kifejezésre. A palicsi magyar szemle a sajátos magyar kifejezés eszközeivel azt fogja bemutatni, hogyan él, dolgozik, alkot, hogyan küzd, harcol a vajdasági magyarság az ittélő népekkel együtt, miben éli ki magát, hogyan vigad, milyen kultúrjavakat teremtett a múltban és meddig jutott el a kulturális fejlődés terén a szocialista jelenben.

Kultúrsemlénk a népek összefogásának tüntető megnyilvánulása lesz. Nemcsak azért, mert a műsorban szerb, horvát, román és más nemzetiségű kultúrscsoportok is föllépnek; nem is csak azért, mert az idese-reglő tízezrek tömegében bizonyára igen nagy számmal lesznek a testvérnépek, főleg a horvátok és szerbek soraiból is — de mindenekelőtt azért, mert mindaz, ami a fesztiválon magyarul elhangzik, ami magyar megnyilvánulás lesz, az testvériséget, összefogniakarást, bizalmat sugároz tartományunk többi népe felé. Magyar szemlénk arról tanúskodik majd, hogy magyar dolgozóink felismerték sorsuk közösségét hazánk többi népeinek sorsával és vállalják, akarják ezt a sorsközösséget visszavonhatatlanul, jöjjenek akár olyan fordulatai is forradalmi harcunknak, amelyekben fegyveresen, véráldozatok árán kell bárkitől is megvédeni ezt a sorsközösséget.